

ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ В СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

(представлено к. н. держ. упр. Сергієнко Л.В.)

Географічне розташування: центральна частина Північної Америки

Населення: 328 695 246 осіб

Адміністративно-територіальний устрій: територію країни поділено на 50 штатів і один федеральний округ Колумбія

Форма правління: Федеративна конституційна республіка

Характерною особливістю розвитку державної служби США є те, що вона почала складатися не на основі законодавства, а на політичному звичаї. Аж до середини XIX ст. в США не було видано жодного закону, що визначає порядок комплектування службового персоналу федеральних установ [3].

Кожне міністерство керувалося власними правилами, встановленими на основі так званих "органічних законів" (нормативних актів, що засновували дане відомство). Розвитку державної служби США на основі політичного звичаю багато в чому сприяли особливості американського федералізму. Початок сучасної організації державної служби США на федеральному рівні пов'язують з Законом про цивільну службу 1883 ("Пендлтон акт"), завдяки якому було скасовано існуючу систему призначень службовців, за якою Президент, який прийшов до влади, мав право призначати представників своєї партії на всі державні посади. Зазначеним Законом вводилося принцип кваліфікаційних іспитів для державних службовців, а також єдина система державних посад і окладів. Безсумнівним кроком вперед з'явилися закріплення принципу безпартійності державної служби, а також створення Комісії цивільної служби - особливого, незалежного органу виконавчої влади з питань державної служби.

В даний час законодавчу базу державної служби в США становить значне число актів, прийнятих Конгресом в якості Закону 6 вересня 1966 і включених до розд. V "Урядові організації і службовці" Зводу законів США, а також Закон про реформу цивільної служби. Останній був розроблений адміністрацією Картера і прийнятий Конгресом у 1978 р. За цим законом політика держави полягає в тому, щоб забезпечити народ Сполучених Штатів компетентними, сумлінними і ефективно діючими федеральними службовцями, що відображають різноманітність нації і поліпшують якість державної служби; управління федеральними кадрами повинно здійснюватися у відповідності з принципами "системи заслуг" і не повинно порушувати вимог про заборонену кадровій практиці. Крім федеральної існують державні служби 50 окремих штатів та одного федерального округу, а також апаратів органів місцевого самоврядування.

Державним службовцем, згідно із законодавством США, є будь-яка особа, чия праця оплачується з бюджету федерації, штату або місцевого органу влади. За цим критерієм всіх державних службовців можна поділити на тих, хто

знаходиться на федеральній державній службі, службі штатів та службі в апараті управління органів місцевого самоврядування.

Оснoву організації федеральної державної служби складають *три частини (сегмента) службовців: "конкурсні", "патронажні" і "виняткові"*.

До першої належать особи, надійшли на службу і просуваються по ній у відповідності з принципом "системи заслуг". Набір на відповідні посади проводиться в двох формах - "відкритої" (для посад власне конкурсної служби) і "закритої" (для служб охорони здоров'я, лісового господарства та ряду інших відомств). При відкритому наборі посаду може бути зайнята будь-якою особою, що успішно склали іспит. При закритому, як правило, тільки в порядку кар'єрної служби в даній системі.

До другої - службовці, які призначаються на посади Президентом: одноосібно (помічники і радники президента), за порадою і за згодою Сенату (глави федеральних органів виконавчої влади і т.д.), довірені особи, які забезпечують організацію роботи голів федеральних органів виконавчої влади (радники, секретарі міністерств та інших).

У число третіх ("виняткових") потрапляють ті, хто має особливий статус, оскільки виключені з-під дії закону про державну (цивільну) службу (ФБР, ЦРУ, Держдепартамент, представництва США в міжнародних організаціях тощо).

Законодавством виділяються наступні *групи* службовців:

1) *кар'єрні державні службовці*, просуваються по службі відповідно до "системи заслуг";

2) *наймані на певний термін* (до трьох років);

3) *наймані на строк дії надзвичайних обставин* (але не більш, ніж на 18 місяців);

4) *службовці на резервованих посадах* (перелік цих посад щорічно визначається Управлінням у справах державної служби для тих випадків, коли необхідно забезпечити повну політичну неупередженість у веденні справ);

5) *некар'єрні службовці* (займають головним чином "патронажні" посади).

Професійні державні службовці займають посади, розподілені в ієрархічному порядку на *18 категорій*. [1]

Перші чотири категорії відносяться до нижчого персоналу адміністративних установ, тобто безпосереднім технічним виконавцям. Вони зайняті найпростішої рутинною роботою, під безпосереднім і загальним наглядом. Їх кількість зазвичай становить 21% від загальної кількості службовців в апаратах адміністративного управління. По своєму матеріальному становищу відносяться до низькооплачуваним працівникам. Середній розмір платні можна порівняти з заробітною платою некваліфікованих робітників приватного сектора.

Категорії 5-8 охоплюють службовців, які виконують кваліфіковану роботу, що потребують спеціальних знань і підготовки, а також здібностей до індивідуальної роботи. Це також виконавський технічний персонал, але вищої кваліфікації, що має дипломи вищих навчальних закладів. Вони не виконують ніяких функцій по адміністративному керівництву, а професійна діяльність проходить під загальним наглядом. Зазвичай їх число складає 31% від загальної кількості державних службовців. По своєму матеріальному становищу відносяться до середньооплачуваних працівників.

Службовці **9-15 категорій** належать до середнього керівного персоналу, хоча їх діяльність протікає під загальним адміністративним наглядом. Наприклад, службовці 11 категорії повинні бути здатні виносити рішення, 12 категорії - проявляти здатність до керівництва, службовці 13 категорії можуть бути помічниками голів невеликих підрозділів, а 14 - головами підрозділів і бюро. Загальне число таких службовців становить 46% від загального числа службовців. Середній розмір їхньої платні приблизно в два рази вище попередньої групи.

Вищим керівним складом апарату державних установ є службовці **16-18 категорій**. До їх обов'язків входить планування і керівництво спеціалізованими програмами виключного рівня відповідальності. Як правило, вони очолюють бюро та відділи. Чисельність таких службовців незначна і становить лише 2% загальної кількості службовців. Їх платня в середньому у 8-9 разів перевищує платню службовців перших чотирьох категорій.

Згідно § 3132 титулу 5 Зводу законів США до вищого керівного складу належать службовці: 1) керівні відомствами або структурними підрозділами органів виконавчої влади; 2) відповідальні за реалізацію певних програм чи проектів; 3) контролюють, оцінюють або координують здійснення завдань, що стоять перед органами виконавчої влади; 4) керівні роботою державних службовців, не віднесених до числа персональних помічників.

Одним з принципів державної служби є рівність можливостей при працевлаштуванні. Однак законодавством встановлені пільгові умови для низки категорій, в тому числі для ветеранів війни, колишніх військовослужбовців, інвалідів та представників національних меншин.

Процедури **прийому на роботу** включає наступні стадії: перевірка заяви; проведення іспитів або співбесіди; перевірка благонадійності; вибір кандидата на посаду; перевірка протягом випробувального терміну. Конкурсні випробування проводяться в письмовій та усній формі і мають на меті перевірку професійних знань і придатності кандидатів для зайняття посад, як правило, середньої ланки управління. Екзаменаційні вимоги узгоджуються з Управлінням у справах державної служби. Важливою умовою є **опублікування переліку вакансій, з яких проводяться іспити на заміщення посад**, що формально дає можливість взяти в них участь кожній зацікавленій особі.

Випробувальний термін за законом не повинен перевищувати одного року. Після закінчення цього терміну державний службовець зараховується в штат відповідного міністерства або відомства. Кваліфікаційні вимоги встановлюються главою відповідного адміністративного відомства у відповідності з тими нормами, які розробляються Управлінням у справах державної служби.

З числа працюючих в адміністративних відомствах службовців створюються **комісії з питань прийому на роботу**. В їх завдання входить розгляд заяв кандидатів на зайняття кар'єрних посад. Рішення комісій по кожному з заяв укладаються в письмовій формі. Загальними критеріями оцінки відповідно до § 3392 3393 Зводу законів США служать: 1) досвід управлінської діяльності; 2) успішна участь у програмах підвищення кваліфікації, створених Управлінням у справах державної служби; 3) наявність особливих знань і

досвіду, які дають підстави вважати, що державний службовець буде успішно поратися з покладеними на нього обов'язками.

Професійна діяльність оцінюється за наступною шкалою: успішне виконання посадових обов'язків; задовільне виконання посадових обов'язків; незадовільне виконання посадових обов'язків. При незадовільній оцінці службовець або звільняється, або переводиться на іншу посаду вищого керівного апарату. Однак такий перехід неможливий, якщо протягом п'яти років діяльність службовця двічі оцінювалася незадовільно, або протягом трьох років - не вище, ніж на задовільну оцінку.

В американській державній службі існує *звичай присвоєння почесних звань "заслужений" чи "видатний"*, які присвоюються службовцям на один рік. Для цього відомства передають в Управління у справах державної служби списки осіб, рекомендованих до присвоєння почесних звань, а воно представляє їх Президентові країни, який підтверджує ці звання. Законодавство особливо обумовлює заборону на присвоєння почесних звань частіше, ніж один раз у чотири роки. Загальна чисельність "заслужених державних службовців" не повинна перевищувати 5%, а "видатних" - 1% від загального числа службовців вищого начальницького складу державної служби США. "Заслужений державний службовець" одноразово преміюється в розмірі 10 тис., а "видатний" - 25 тис. дол. США.

Заробітна плата встановлюється у відповідності з тим місцем, де працює державний службовець та його посадовою класифікацією за так званим розкладом (The General Schedule - GS). Всі федеральні службовці в системі GS отримують базову плату, скориговану на місцевість. Плата за місцевість варіюється, але становить не менше 10% від базової заробітної платні у всіх частинах Сполучених Штатів. Наступні діапазони заробітної плати є найнижчими і максимально можливими сумами, які людина може заробити в базовому окладі. Фактичні діапазони окладів можуть бути скоригованими з точки зору збільшення плати за місцевість (наприклад, службовець рівня GS-9, в сільській місцевості в Арканзасі, може заробляти мінімум 50 598 доларів США проти \$ 61 084 в Сан-Хосе, Каліфорнія), але всі базові оклади лежать в межах параметрів наступних діапазонів (дані, наведені в таблиці актуальні починаючи з січня 2018 року).

Табл.1. Фактичні діапазони окладів державних службовців в США

<i>Рівень оплати праці</i>	GS-1	GS-2	GS-3	GS-4	GS-5	GS-6	GS-7	GS-8	GS-9	GS-10	GS-11	GS-12	GS-13	GS-14	GS-15
<i>Нижня межа</i>	\$ 18,785	\$ 21,121	\$ 23,045	\$ 25,871	\$ 28,945	\$ 32,264	\$ 35,854	\$ 39,707	\$ 43,857	\$ 48,297	\$ 53,062	\$ 63,600	\$ 75,628	\$ 89,370	\$ 105,123
<i>Верхня межа</i>	\$ 23,502	\$ 26,585	\$ 29,957	\$ 33,629	\$ 37,630	\$ 41,939	\$ 46,609	\$ 51,623	\$ 57,015	\$ 62,787	\$ 68,983	\$ 78,355	\$ 98,317	\$ 116,181	\$ 136,659

Спеціалізованими органами з управління державною службою є: Управління у справах державної служби. Рада з питань "системи заслуг", Спеціальна комісія з питань захисту "системи заслуг". На чолі Управління стоїть директор, який призначається Президентом за порадою і за згодою Сенату на чотирирічний термін. Рада з питань захисту "системи заслуг" складається з трьох членів, які призначаються Президентом за порадою і за згодою Сенату на семирічний термін. До однієї і тієї ж політичної партії можуть належати не більш двох членів Ради. Голова Ради призначається Президентом за порадою і за згодою Ради. Спеціальна комісія Ради з питань захисту "системи заслуг" формується Президентом за порадою і за згодою Сенату на п'ятирічний строк з числа осіб, допущених до адвокатської практики. У її функції входить попередній розгляд та вивчення скарг про допущені факти забороненої кадрової практики.

Список використаних літературних джерел:

1. Касаткіна Н.М. «Державна служба в зарубіжних країнах», М. 1996.
2. Нікеров Г.І., «Адміністративне право США», М. 1977.
3. Новіков О.В., «Правові форми організації державної служби в США», М. 1979.
4. Тарасова М.М., «Державні працівники США», М. 1982.

СРІБНА Аліна Андріївна – студентка 5 курсу магістратури Житомирського державного технологічного університету, спеціальність «Публічне управління та адміністрування».